

UTSIKT VÄRMLAND

LÄNSSTYRELSENS TIDNING FÖR LANTBRUKARE I VÄRMLAND
NUMMER 2 JUNI 2009

Djurskyddet tar form, sid 2

RÄTT AREAL I SAM, sid 3

Om gårdsnamnet Sta och Stad, sid 4

Värdefull kulturmiljö - på din mark, sid 5

Miljömål, sid 6-7

Bin ger klöver, sid 8-9

Landsbygdsprogrammet, sid 10

Besök av Jordbruksverket, sid 11

Flyghavre, sid 12

Aktuella kurser, sid 13-15

Rapportera och märk nötkreatur, sid 16

Djurskyddet tar form

Nu har det gått ett halvår sedan Länsstyrelsen tog över ansvaret för djurskyddet som tidigare legat hos kommunerna. Mycket tid och kraft har gått åt i uppbyggnadsskedet, men nu har verksamheten tagit form och arbetet med djurskyddskontrollerna flyter på bra.

Den 1 januari tog Länsstyrelsen över djurskyddet i full volym, men bara med halv personalstyrka. De tekniska stöd som är viktiga för en effektiv och likvärdig kontroll över landet var (och är) ännu inte färdigutvecklade. Nu, ett halvår senare, är all personal på plats, det tekniska stödet börjar fungera bättre och vi jobbar för fullt med att beta av de ärenden som kommunerna lämnade över till oss, samt med akuta ärenden som vi får in anmälningar om.

Mest tid till anmälningar

De planerade kontroller som ska genomföras på lantbruksföretag och inom andra verksamheter med djur har bara kunna ske i begränsad omfattning. Tiden har hittills i stort sett bara räckt till för att ta hand om fall som kommer in som anmälningar till oss. Samtidigt jobbar vi mycket med att få så kort körsträcka per kontrollbesök som möjligt och därför har vi i möjligaste mån kombinerat akuttryckningar med planerade kontroller. Under andra halvåret räknar vi dock med att komma igång på allvar med planerade kontrollbesök.

Sju handläggare

Det finns sju djurskyddshandläggare och en veterinär med djurskydd som huvuduppgift som genomför kontroller och handlägger ärenden. Av praktiska skäl har vi delat in länet i två delar, öst och väst, med ett team i varje som ansvarar för de planerade kontrollerna. Som komplement till detta kommer vi att ha ett team som har till uppgift att ta hand om akuta ärenden. På detta sätt är vi säkra på att alltid ha resurser till planerad kontroll och samtidigt snabbt kunna åka ut på anmälningar när det behövs.

Djurskyddstelefon

För att kunna hålla en hög servicenivå i arbetet så har vi en "djurskyddstelefon" som är bemannad kl 9-16 alla vardagar. Där kan man lätt komma i kontakt med en djurskyddshandläggare om man vill ställa frågor eller anmäla om djur far illa. Detta har fallit väl ut och det är många som hör av sig till oss på detta sätt.

Samlad kunskap

Det är positivt för djurskyddet att verksamheten drivs i en arbetsgrupp där olika kunskaper och erfarenheter finns representerade. På Länsstyrelsen finns veterinär- och juridisk sakkunskap som är viktig att ha tillgång till inom djurskyddet. Dessutom förprövas och slutbesiktigas djurstallar och kontroller av tvärvill-

Kontakta djurskyddet

Telefon: 054-19 72 50
öppet vardagar kl. 9-16

Akuta ärenden andra tider på dygnet hänvisas till polisen. Telefon: 114 14

kor utförs. Sammantaget ger detta en bra plattform för ett gott djurskydd i vårt län och vi ser fram emot att få arbeta vidare med att utveckla verksamheten framöver.

Maria Hammarström
054-19 72 65

Djurskyddskontroller görs regelbundet på exempelvis lantbruk, zooutiker, ridskolor och hunddagis. Det finns ungefär 4 500 sådana kontrollobjekt i länet. Även de som har sällskapsdjur kan få besök av Länsstyrelsen, men då är det utifrån att någon anmält att det finns brister i djurskötseln.

Har du Rätt areal i SAM?

Det är viktigt att arealuppgifterna från blockinventeringen används i årets ansökan.

Om inte alla block var inventerade i det meddelande som skickades ut i mitten av mars så hittar du uppgifterna i slutredovisningsbrevet som Jordbruksverket har börjat skicka ut. Har du ännu inte fått brevet kan du se arealuppgifterna från blockinventeringen på SAM Internet. Där görs fortfarande dagliga uppdateringar.

De arealer i din ansökan som inte överensstämmer med blockinventeringen bör du snarast ändra. Om du lämnat din ansökan på SAM Internet kan du göra ändringen där. Annars måste ändringen göras skriftligt till Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen kommer under året att kontrollera arealuppgifterna i alla stödansökningar. Den ansökta arealen jämförs med resultatet från blockinventeringen. Genom att själv ändra i din ansökan före Länsstyrelsens kontroll kan du undvika

sanktioner. Efter 15 juni är det enbart möjligt att minska arealen. När Länsstyrelsen har påbörjat kontroll är det för sent att göra ändringar.

**OM DU ANSER ATT EN
INVENTERAD BLOCKAREAL INTE ÄR
RÄTT – RING JORDBRUKSVERKET
020-12 12 22.**

**HAR DU FRÅGOR OM DIN SAM-
ANSÖKAN – RING LÄNSSTYRELSEN
054-19 70 00.**

Gör så här för att logga in på SAM Internet:

1. Öppna sidan www.sjv.se
2. Klicka på "snabbval" under E-tjänster.
3. Klicka på "SAM Internet".
4. Markera "kundnummer" eller "personnummer" under "Logga in". Klicka på "Välj".
5. Fyll i kundnummer/ personnummer och lösenord. Lösenordet finns på sammanställningsblanketten. Var noga med stora och små bokstäver. Klicka på "Logga in".
6. Klicka på "Gå till inventerade block".

Inventering av ängs- och betesmarker

Under sommaren sker en komplettering av länets ängs- och betesmarksinventering. Ett sjuttioal objekt runt om i länet kommer att inventeras. Tyvärr har vi inte möjlighet att kontakta varje markägare innan besöken, men om du har några frågor kring inventeringen får du gärna höra av dig.

Maria Sundqvist 054-19 72 25

Vill du veta om din mark finns med i Ängs- och betesmarksinventeringen?

I databasen TUVÅ på www.sjv.se hittar du alla marker som inventerats hittills.

Gårdsnamn

– en spännande historia

Det här är den fjärde presentationen av några värmländska gårdsnamn. I en serie nummer presenteras en vanlig namnform, med exempel på översättningar av gårdsnamn från olika delar av länet.

Namn som nämns i texten: Tormestad i Karlstads domkyrkoförsamling, Götterstad i Millesviks sn, Averstad i Ölseruds sn och i Ö Fågelviks sn och Krokstad i By sn.

Litteratur: Svenskt ortnamnslexikon, Språk och folkminnesinstitutet Uppsala 2003; Ortnamnen i Värmlands Län, Kungl. Ortnamnskommissionen; Värmländsk medeltid ur ett ortnamnsperspektiv resp. Ortnamn i Värmland, Erland Rosell, 1981 resp. 1984.

Sta och stad

Namn som innehåller "-sta" eller "-stad" är den näst vanligaste formen av gamla sammansatta bebyggelsenamn i Sverige. Endast namn som innehåller "-by" är vanligare.

Den exakta betydelsen av ordet när det används i gårds- och bynamn är mer omdiskuterad än man skulle kunna tro. Den vanligaste tolkningen är i alla fall att det ska översättas med "plats" eller "ställe", jämför exempelvis med orden "eldstad" och "gödselstad" som ju betyder plats för eld respektive gödsel. Den som vill fördjupa sig mer i den akademiska debatten om detta kan gärna läsa artikeln om sta-namnen i "Svenskt ortnamnslexikon".

I Värmland finns ett drygt 30-tal riktigt gamla sta-namn. Förledet i dessa namn är ofta ett personnamn, och intressant nog är det fornnordiska - inte kristna - namn som ingår i de medeltida värmländska sta-namnen. Att namnen så genomgående är fornnordiska talar för att gårdarna ofta har anlagts redan under förkristen tid, under järnålderns senare del. Som exempel nämner Erland Rosell bl a *Tormestad* som då betyder ungefär "Thormods ställe", *Götterstad* "Götars ställe" och *Averstad* "Avers ställe".

I andra fall är det svårt att avgöra vad förledet i namnet egentligen betyder. Hur ska t ex namnet *Krokstad* tolkas? Är det en krok av Byälven som avses, eller bodde det någon där som kallades för "krok"? I vissa fall

är också uppkomsten av själva sta-delen i namnen svårtolkad och namnens ålder kan också variera. För den som vill läsa mer om detta rekommenderas Rosell 1981, s60ff.

Sara Bodin Olsson 054-19 70 44

Averstad i Ö Fågelviks socken - "Avers ställe". De äldsta värmländska sta-namnen innehåller ofta fornnordiska personnamn.

Värdefull kulturmiljö - på din mark

För att skydda våra fornlämningar krävs både kunskap och hänsynstagande av de som arbetar ute i landskapet. För att underlätta arbetet har Länsstyrelsen tagit fram en karta med information om alla skyddsvärda lämningar.

I landskapet finns många lämningar efter tidigare generationer och deras aktiviteter. Lämningarna är av olika slag; husgrunder, gravrösen, stenmurar, kolbottnar och övergivna åkrar är bara några exempel på vad man kan stöta på.

För att lämningarna efter våra förfäder ska bevaras till kommande generationer har många skydd som fasta fornlämningar, medan andra är helt beroende av att vi som lever idag visar dem hänsyn när vi verkar i landskapet. Om man tänker genomföra till exempel schaktningsarbeten, nybyggnation, avverkning eller nyplantering är man därför skyldig att planera arbetet så att inga fornlämningar skadas.

Karta hjälper dig att hitta lämningar

Oavsett om en lämning är skyddad som fornlämning eller inte så måste man veta att lämningen finns och var den är belägen för att den inte ska riskera att bli skadad. För att underlätta planeringen för de som verkar i landskapet har Länsstyrelsen nu samlat all tillgänglig information om kulturlämningar på en och samma karta och lagt ut den på Länsstyrelsens webbplats.

På kartan finns det information om både fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar. Dessutom finns det information om bland annat kyrkor, byggnadsminnen och

hela områden som är kulturhistoriskt intressanta till exempel riksintresseområden. I ett riksintresseområde ska man alltid ta kontakt med kommunen för att ta reda på vad som gäller innan man påbörjar en ny- eller ombyggnad. Det kan också vara bra att ta kontakt med Värmlands museum för att få råd om hur man på bästa sätt bevarar sitt hus kulturhistoriska värde vid om- eller tillbyggnad.

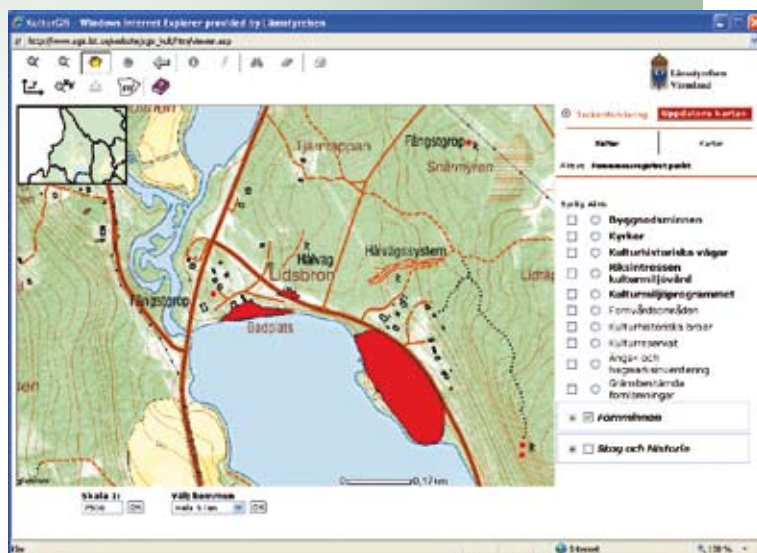
Johan Stenson 054-19 72 52

ANVÄNDA KARTAN - SÅ HÄR GÖR DU

Öppna kartan genom att gå in på länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/varmland. I menyn till vänster klickar man sedan på alternativet **GIS/Kartor** och då öppnas en ny sida. Till höger på den nya sidan finns en ruta med rubriken **GIS för allmänheten**. Här klickar man på alternativet **KulturmiljöGIS**. Öppna sedan själva kartan genom att klicka på knappen **Öppna KulturmiljöGIS** längst ner på den nya sidan.

När kartan är uppe ställer man in vad den ska visa genom att bocka för olika alternativ i innehållsförteckningen till höger om kartan. Klicka sedan på knappen **Uppdatera kartan** för att aktivera de nya inställningarna. För att visa fornlämningar eller skog och historialämningar måste kartskalan vara 1:100 000 eller större. I exemplet på bilden är skalan 1:7 500 och då är det lätt att lokalisera lämningarna i förhållande till omgivande stigar, vägar och bebyggelse.

Kartan förstoras genom att välja det vänstra av de två förstöringsglasen längst upp i vänster hörn och sedan klicka och dra markören över det område som ska förstoras. Kartbilden flyttas sedan genom att välja handen till höger om förstöringsglasen och sedan klicka i kartbilden och flytta markören. Ytterligare hjälp får man genom att klicka på den lilla boken med frågetecknet på. Lycka till!

Miljömål i Värmland

Varför ordnar Länsstyrelsen kurser i ekologisk ogräsbekämpning, betesplanering, lieslätter, lagning av timmerstommar med mera? I princip all verksamhet inriktad på kompetensutveckling för lantbrukare grundar sig i **miljömålen**. Länsstyrelsen ska verka för att miljömålen nås. De nationella miljömålen och delmålen är beslutade av riksdagen, medan varje län har beslutat om regionala delmål.

Du kan läsa mer om miljömålen och se vilka regionala delmål vi har i Värmland på: www.miljomal.se.

Hallå där - Karin Enfjäll! miljömålssamordnare på Länsstyrelsen Värmland.

Vad är på gång kring miljömålen?

Vi har precis haft en nationell miljömålskonferens här i Karlstad, där bland annat en utredning som pågår kring hela miljömålssystemet presenterades.

Påverkas själva miljömålen av utredningen?

Exakt hur miljömålen påverkas vet vi inte men syftet är att förenkla och effektivisera systemet samtidigt som mer tonvikt kommer att läggas på konkreta åtgärder.

Men hur ligger vi till egentligen? Kommer vi att nå målen som gäller för Värmland idag?

När det gäller jordbruket ser det ut som om vi i Värmland kommer att nå målet om minskade kväveutsläpp till vatten till 2010. Målet om minskade ammoniakutsläpp kan nås till 2010 om man ser till jordbruket, men inte när det gäller en del andra källor. Målet om minskade fosforutsläpp till vatten kan också nås till 2010, men fler åtgärder behövs för både jordbruk och enskilda avlopp. Anläggning av våtmarker kan vara en typ av åtgärd som minskar utsläpp av fosfor till sjöar och vattendrag.

Karin Enfjäll, miljömålssamordnare

Rätt typ av våtmark på rätt plats kan göra stor nytta! Än så länge ligger vi långt efter målet för hur många våtmarker som ska anläggas, men det är först de sista åren som vi kunnat ge ersättning för anläggningar. Vi hoppas att arbetet ska ta rejäl fart de närmsta åren.

När det gäller restaurering av betesmarker och slätterängar är vi på god väg, men vi når inte våra regionala mål om inte takten ökar rejält.

Vad krävs för att vi ska nå miljömålen?

Länsstyrelsen kan informera och stötta där det behövs, t ex i referens-

grupper och samverkansgrupper. Vi anordnar bl a kurser och fältvandringar för lantbrukare inom olika miljöområden. För vissa typer av åtgärder finns stöd att söka som till exempel anläggning av våtmarker och restaurering av betesmarker och slätterängar. Det allra viktigaste är dock de konkreta insatser som görs av lantbruks- och landsbygdsföretagare och skogsföretagare runt om i länet.

Maria Sundqvist 054-19 72 25

Miljömål i Värmland

Norra Hyn - miljömålsarbete i praktiken

Under 2007 inleddes miljömålsarbete vid sjön Norra Hyn. Området har flerhundraårig tradition som fodermark och nu restaureras betesmarker och området görs mer tillgängligt för allmänheten.

Ett led i att nå miljömålen är att restaurera ohävdade och igenvuxna betesmarker och slåtterängar. Frågan om vad som ska göras med Norra Hyn, som ligger mellan Kil och Forshaga, har stötts och blötts under flera decennier. I fågelskådarkretsar har sjön varit känd länge och åsikterna om vad som bör göras har ibland gått isär. Marken på västra sidan av sjön har lång historia som fodermark, vilket bl a kan ses om man tittar på sockenkartor från 1708 och

1853. Så sent som på 1960-talet var marken fortfarande öppen. Igenvuxningen har alltså skett de senaste 40-50 åren.

Under 2007 startade kommunerna Kil och Forshaga ett gemensamt arbete för att få till stånd en restaurering. Efter många kontakter med markägare och intresseorganisationer gjordes en plan för att restaurera knappt 40 hektar på den västra stranden. För att återskapa en bra betesmark som är värdefull för häckande och rastande våtmarksfåglar var en rad åtgärder nödvändiga. Området har rensats på gammal taggträd, nya elstängsel har satts upp och en hel del träd och buskar har röjts bort. Sommaren 2008 släpptes nötkreatur på bete och under hösten frästes tuviga områden. För att bli

en riktigt intressant lokal för bl a vadarfåglar får det inte finnas träd och buskar ute i strandängen. Fågelnarna undviker att häcka nära sådana möjliga utkiksplatser för kråk- och rovfåglar. Därför försöker man oftast koncentrera träd- och buskpartier till vissa områden, helst i utkanterna, för att få så stor sammanhängande öppen yta som möjligt.

Fortfarande återstår en hel del röjningsarbete och det kan ta ytterligare några år innan markvegetationen anpassat sig och kommit ikapp efter åtgärderna. Redan nu kan man dock njuta av landskapsbilden med betande djur och med en bra kikare till hands kanske man kan få syn på en eller annan spännande fågel. Allt i enlighet med miljömålen!

Maria Sundqvist 054-19 72 25

Att stränderna runt Norra Hyn har lång historia som fodermarker kan man bl a se genom att studera äldre kartor. Här ses ett utsnitt av sockenkartan över Stora Kils socken från 1708 och där går det bl a att utläsa "Appertins äng" och "Mellby äng" intill "Lacus Norr Hynnen".

I mitten av maj invigdes betesmarken och det nya fågeltornet. Det symboliska bandet klipptes av Maria Norell, Forshaga kommun och Stina Bergström, Kils kommun.

Bin ger klöver!

Honung är både nyttigt och gott men det är binas pollinering i grödor som oljeväxter och klöver som bidrar till den samhälls-ekonomiska vinsten. Samverkan mellan växtodlare och biodlare kan leda till ömsesidig nytta, om man inte själv vill starta biodling för att öka sina skördar.

Honung är en spännande ingrediens vid både matlagning och bakning och används flitigt i många nya recept. Nyttan av ett bisamhälle sträcker sig dock längre än till framställningen av god och näringsrik honung. Honungsbin gör nämligen ett mycket viktigt arbete vid odling av bland annat klöverfrö och oljeväxter.

Ett bisamhälle består av 40-80 000 individer varav en tredjedel, de så kallade arbetarna, är aktiva pollinatörer. Nektar är den viktigaste kolhydratkällan för bin. När de besöker blommor fastnar dessutom pollen, som används som föda till larverna, på biets håriga kropp. Tack vare blombesöken korsbefruktas grödan. Om vädret är det rätta är bin överlägsna att pollinera en gröda tack vare att de är så många. Bins aktivitet minskar dock om temperaturen sjunker under 15 grader. I en klöverfröodling kan det ha förödande konsekvenser.

Putsa rödklövern

Produktionen av såväl vit- som rödklöverfrö är helt beroende av insektpollinering. I rödklövern är de vilda humlorna de mest betydelsefulla pollinerarna, medan bin är ett viktigt komplement. Rödklövern har långa kronrör som gör det svårt för honungsbin att komma åt nektarn, eftersom deras tunga är så kort. Problemet ökar i tetraploida sorter som t ex Betty, Titus och Sara som har extra långa kronrör. Tetraploida sorter ger dessutom kraftiga plantor, vilket visat sig minska produktionen av nektar. Det gör grödan mindre attraktiv. Att putsa diploida och tetra-

ploida sorter i början av säsongen minskar den vegetativa tillväxten och gör klövern mer intressant. I rödklöver rekommenderas ett bisamhälle per hektar som sätts ut när klövern börjat blomma.

Bin effektivast i vitklöver

Variationen av mängden nektar hos vitklöver är stor. Antalet soltimmar och låg luftfuktighet ökar mängden. Vid ogynnsamt väder konkurrerar vårapsen med vitklövern om bina, på grund av att vårapsen producerar mer nektar då. Eftersom bin är blomtrogna kommer de att stanna kvar i den bästa grödan tills väderleken vänder. Bikaporna bör placeras så att bina måste passera klövern på väg till den konkurrerande grödan. En del bin kommer då att "landa rätt". Ett annat tips är att så honungsört som producerar mycket nektar även vid kall väderlek, intill vitklövern. När väderleken blir gynnsam för binas aktivitet klipps honungsörten ned så att den inte konkurrerar med klövern. Använd två samhällen per hektar i vitklöver och sätt ut samhällena när blomningen börjat.

Störst effekt i rybs

Nya svenska undersökningar visar att skördarna i oljeväxter kan öka med 10 procent tack vare bins pollinering. I rybs sker den största skördeökningen. Det beror på att rybsen i princip är självsteril och att frösättningen måste föregås av korspollinering. Pollineringen bidrar till en tidigare och jämnare mognad hos oljeväxterna. Det innebär en lägre vattenhalt och säkrare skörd med mindre spill. Eftersom blommorna vissnar efter befruktningen innebär en snabb pollinering att tiden för insektsangrepp minskar, vilket leder

till en friskare gröda. En effektiv pollinering ger också fler och oljerikare frön med en lägre klorofyllhalt, vilket i sin tur påverkar skörden och ekonomin i oljeväxtodlingen positivt. I oljeväxtodlingar är det lagom med två samhällen per hektar som sätts ut när grödan börjat blomma.

Spara sälgen

Sälgens pollen är viktig för pollinerande insekter tidigt på säsongen. Spara därför sälg nära odlingarna. Bisamhällena kan då snabbt växa till sig på våren, så att bina kan göra ett bra arbete i höstrapsfälten men även i grödor som t ex klöver och åkerböna.

Kontakta biodlare

Att känna till bins egenheter är viktigt om man vill skaffa egna bisamhällen på gården. Ta kontakt med Sveriges Biodlares Riksförbund eller Biodlingsföretagarna om du vill lära dig mer om bin och biodling. De kan också ge tips om biodlare som kan placera ut bikupor på din gård.

Malin Eliasson 054-19 72 12

Sveriges Biodlares Riksförbund tel: 0142-828 60

e-post: sbr@biodlarna.org, webbadress: www.biodlarna.se

Biodlarföretagarna: <http://biodlingsföretagarna.nu//pollinering.htm>

Läs mer om pollinering av lantbruksgrödor på Jordbruksverkets webbplats: www.sjv.se/pollinering

Jordgubbar med honungsvaniljyoghurt 2 port.

Du behöver:

0,5 liter färska jordgubbar

Vaniljyoghurt:

2 dl turkisk yoghurt eller matlagningsyoghurt

1 tsk vaniljsocker

1 msk honung

Gör så här:

Skölj och snoppa jordgubbarna och lägg upp på fat eller serveringsskålar. Blanda ihop ingredienserna till säsen. Klicka över jordgubbarna. Servera!

I rödklöver är vilda humlor de mest betydelsefulla pollinerarna, medan bin är ett viktigt komplement. I vitklöver är bin tvärtom de huvudsakliga pollinerarna medan humlorna är viktiga som komplement.

Förutom nektar samlar bin även pollen som används till föda åt larverna. I rödklöver är pollenet extra attraktivt. Vid matbrist är det viktigt att stödutfodra bina med sockervatten.

Landsbygdsprogrammet - en möjlighet att investera för framtiden

Investeringsstöd bidrar till att göra det möjligt för lantbruksföretagare att satsa framåt, trots kärva ekonomiska tider.

Under det senaste halvåret har de negativa ekonomiska rapporterna avlöst varandra. Även för jordbruket har utvecklingen gått från en ovanligt positiv situation under 2007 till ett idag för många ansträngt ekonomiskt läge.

När ekonomin är kärv är det extra viktigt att följa upp företaget och analysera de olika produktionsgrenarna. Man kan då behöva lyfta blicken och försöka se framåt i tiden för att komma fram till hur man ska agera. Hur många år till kommer man att fortsätta driva företaget? Hur kommer företaget att klara konkurrensen? Vad finns det för andra produktions- och sysselsättningsalternativ? Har man barn som vill ta över driften? I de flesta fall kommer man förmodligen fram till att man ska fortsätta ungefär som tidigare. En del kommer kanske fram till att det bästa är att avveckla företaget och andra kommer till slutsatsen att man ska utöka och effektivisera produktionen.

Att det är många som väljer att satsa på sitt företag märks genom de många ansökningar om investeringsstöd som kommer in till länsstyrelsen. Det är därför positivt att möjligheten till stöd finns och att det kan bidra till att utveckla jordbruksnäringen.

Investeringsstöd för landsbygden

Syftet med investeringsstöden är att stärka ekonomin och utveckla verksamheter i företag på landsbygden. På detta sätt ska företagens konkurrenskraft, lönsamhet och tillväxt öka. Man kan få investeringsstöd inom ett antal olika områden, som exempelvis:

- modernisering av jordbruksföretag
- Förädling av jord- och skogsbruksprodukter
- Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk
- etablering och utveckling av mikroföretag (färre än 10 årsarbetskrafter)
- Främjande av turistnäringen

Sedan 2007 har 83 miljoner kronor beviljats i stöd i Värmland. Av detta har 58 miljoner gått till investeringar i primärproduktionen för jordbruks- eller trädgårdsföretag. Eftersom stödet uppgår till ca 30 % innebär det en total investering på nästan 200 miljoner inom jordbruk och trädgård.

Stöd för jordbruksföretag

Om du har ett jordbruks- eller trädgårdsföretag kan du få stöd om du moderniserar företaget eller om du kompletterar företaget med en annan typ av verksamhet än primärproduktionen.

Du kan få investeringsstöd för kostnader som är betalda efter det datum som din ansökan kom in till länsstyrelsen. Exempel på godkända kostnader:

- Ny-, om- eller tillbyggnader
- Nya fasta maskiner och ny utrustning (i vissa fall även begagnad)
- Hantverkstjänster och installationsarbete för ovanstående punkter
- Allmänna kostnader som är kopplade till ovanstående

punkter, till exempel konsultkostnader

Vid bedömningen av ansökningarna prioriteras större utvecklingsinriktade investeringar. Till maskinhallar, verkstäder, fältmaskiner, traktorer samt biopanncentraler för eget bruk ges inte något stöd.

Stöd kan beviljas med högst 30 % av godkända kostnader, utom i Torsby kommun där högst 50 % gäller. Man kan som mest få 1,5 miljoner i stöd räknat på en treårsperiod. Minsta investeringsbelopp som kan ge stöd är 100 000 kr.

Roger Bergqvist 054-19 72 63

Har du frågor om investeringsstöd kontakta:

Kjell Holmgren 054- 19 72 45

- lantbruks- och trädgårdsverksamhet

Marko Lasic 054-19 70 29

Björn Eiderbrant 054-19 70 46

- annan företagsverksamhet på landsbygden

Jordbruksverkets generaldirektör studerar landsbygdsutveckling i Torsby

Jordbruksverkets råd för landsbygdsutveckling var i maj på besök i länet. Rådet består av forskare och politiker och är ett stöd för Jordbruksverket i dess utökade roll för landsbygdsfrågor, bland annat som ansvarig för Landsbygdsprogrammet.

Landsbygdsrådet på besök. Längst till höger står SJV:s generaldirektör Mats Persson.

Rådet har tidigare besökt mer tätortsnära landsbygd och ville denna gång se mer utpräglade glesbygdsområden. Länsstyrelsen ordnade därför en resa till delar av Torsby kommun. Först besöktes familjen Bleumink i Lekvattnet. De är inflyttade från Nederländerna och driver i dag den tidigare nedlagda lanthandeln i Lekvattnet. Utöver denna utmaning har de getter och av mjölken tillverkas flera olika sorters getost. Den nyinredda mejerilokalen ligger i anslutning till lanthandeln. Man gör ett flertal olika sorters getost. Förutom egna ostar säljer de importerade delikatessostar. Ostdisken i Lekvattnets lanthandel är därför något utöver det vanliga.

Imponerande grisanläggning i storskogen

I Lekvattnet besöktes också den imponerande grisanläggning som har byggts upp av Henrik Frykberger, Anette Back och Peter Jansson. Här finns idag mitt i den värmländska storskogen en modern anläggning som rymmer 250 suggor och

slaktsvinsstallar för hela smågrisproduktionen vilket innebär ca 6000 slaktsvin årligen. Lokalerna är helt nya och gårdstorna är generösa. En intressant sak är separeringen av flytgödseln där vätskefasen samlas upp i en lufttät gummiblåsa för att sedan köras till Karlstadstrakten vilket med dagens priser på växtnäring är en god affär. Att bygga i ett isolerat läge i Lekvattnet har uppskattats av veterinärerna då smittriskerna är låga. För investeringen har medel beviljats från det tidigare mål 1-programmet som omfattade Torsby kommun. Anläggningen ligger dessutom i ett stödområde som berättigar till extra nationellt stöd för slaktsvin.

Värmland visar spännande satsningar

Deltagarna fick under resan mot Östmark höra om ansträngningarna att åter få en drivmedelsstation till kyrkbyn. Man är på god väg och hoppas kunna starta ett nybygge under sensommaren. Det bästa vore om macken kunde kombineras med en ny ICA affär men där är planerna inte

lika långt gångna. ICA har krav på minsta omsättning för sina butiker och omsättningen i den befintliga butiken medför att den måste drivas på dispens.

Deltagarna fick också höra om Leader Växtlusts verksamhet och om Hushållningssällskapets nya projekt om kvalitetssäkring av vandringsleder i Värmland. Avslutningsvis gjordes ett besök vid skidtunneln som fortfarande är den enda i landet.

Det känns bra att kunna visa upp glesbygdens problem och möjligheter för politiker och forskare. Nedslag i verkligheten är alltid givande. Sammantaget gavs deltagarna en intressant bild av vad Värmland kan visa upp av spännande och nyskapande satsningar.

Man ska komma ihåg att utmaningarna för en glesbygd som landsbygden runt Torsby tätort är mycket större än för landsbygden i mera tätortsnära områden.

Torben Ericson 054-19 72 02

Flyghavre

- Ett besvärligt ogräs

Det är inte fult att få flyghavre, men det är illa om man inte gör något åt det!

Flyghavre är det enda ogräset i Sverige som regleras enligt lag. Förekomsten ökar tyvärr år efter år, framför allt i Vänerbygden, men har också spritts till andra områden i länet.

Nu är det dags att hålla sina fält under uppsikt med tanke på flyghavren. Särskilt viktigt är det att vara uppmärksam på vårsåden från axgång och framåt. Fält där man vet att det finns flyghavre måste bevakas extra noga. Man har mycket att vinna på att upptäcka de första plantorna eftersom flyghavre då ofta går att hejda genom handplockning.

Kan spridas på många sätt

Flyghavre som en gång fått fäste är mycket svår att bli av med. Den har stor fröproduktion, upp till 200 frön per planta. Kärnorna drösar efterhand som de mognar och oftast innan grödan skördas. Groningsvilan hos fröna är lång och kan ge upphov till nya plantor efter många år i jorden.

Fåglar kan sprida kärnor via spillningen och därför måste man vara särskilt observant på områdena under kraft- och telefonledningar där

fåglar gärna håller till. Marker som ofta översvämmas ska också hållas under uppsikt. Kärnorna transporteras lätt från infekterade fält med vattnet. Vilt kan också bidra till spridningen. En omfattande handel med hö och halm liksom ökad maskinsamverkan har gett flyghavren nya spridningsvägar. Viktiga förebyggande åtgärder är att se till att inköpt foder är fritt från flyghavre och att inhyrda maskiner hålls rena så att dina fält inte smittas.

Ska bekämpas enligt lag

Tyvärr ser man allt för ofta spannmålslass som inte är täckta eller vagnar som läcker. Flyghavre kan mycket lätt spridas på det sättet. Det råder lag på att lassen skall täckas om inte transporten sker inom den egna brukningsenheten. Se också till att spannmålsvagnarna är täta. Flyghavrelagen säger att all mark skall hållas fri från flyghavre. Om man inte bekämpar flyghavren kan det gå så långt att länsstyrelsen ordnar med plockning

på lantbrukarens bekostnad. Detta kan undvikas genom kontinuerlig uppsikt på grödorna och övriga förebyggande åtgärder.

Kan bekämpas kemiskt

Kemisk bekämpning måste tas till då flyghavren etablerat sig i sådan omfattning att plockning inte längre är möjlig. En extra behandling kan behövas eftersom den inte alltid kan kombineras med annan ogräsbekämpning. En blandning med ett annat bekämpningsmedel medför risk för att grödan skadas och att effekten på flyghavren försämras. Vid behandling i stråsäd är flyghavren som känsligast vid 1-3 blad. För närvarande ligger preparatkostnaden från ca 400 till 475 kr/ha om behandlingen sker i stråsäd.

Gunnar Nilsson 054-19 72 55

Lär dig mer!

Mjölkkons hälsa och produktion

Svenska Husdjur anordnar med stöd från LRF-kraftsamling FOKUS-kurser i Mjölkkons hälsa och produktion. Målgrupp är djurägare och deras anställda. Kurserna kan utformas anpassat för en enskild gård eller i studiecirkelform. Vi strävar efter 6- 12 deltagare och lägger kursplatsen efter deltagarnas önskemål. Deltagarna får själva välja ämnen att fokusera på, men givetvis vill vi gärna få med våra specialområden:

- Planerad produktion/Fruktsamhet
- Juverhälsa
- Kalvhälsa
- Utfodring
- Kosignaler
- Eller vad deltagarna önskar sig

Kontaktpersoner är
djurhälsoveterinär Nils-Erik Hansson 070-6882120
och produktionsrådgivare Jannika Hallén Landin 070-5645654

Stenmurslagning

Stenmurar är värdefulla inslag i odlingslandskapet. Men vad gör man när de börjar rasa? Hur reparerar man egentligen en skadad mur?

Länsstyrelsen arrangerar även i år två kurser i konsten att reparera kallmur. Lärare är Sten Steinbach från Blekinge, som har mångårig erfarenhet av arbete med stenmurar. Kursen är till största delen praktisk.

Max 12 deltagare

Kurs 1: 5 september

Kurs 2: 6 september

Plats: Kymsbergs herrgård, Gräsmark

Kostnad: 350 kr inkl moms

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast den 31 augusti till LSTS reception

KONTAKT

LSTS

Länsstyrelsen Värmland

Reception: 054-19 71 05

Växel: 054-19 70 00

e-post: varmland@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/varmland

Sara Bodin Olsson: 054-19 70 44

Daniel Hedeås: 054-19 72 38

Niklas Wahlström: 054-19 72 20

Maria Sundqvist: 054-19 72 25

HS

Hushållningssällskapet Värmland

Ventilgatan 5, Karlstad

växel: 054-54 56 00

e-post: varmland@hush.se

www.hush.se/s

Margareta Edsgård: 054-54 56 25

Per Brunström: 054-54 56 00

Tord Näslund: 054-54 56 00

Stig Emilsson: 054-54 56 99

070-647 01 77

Lär dig mer!

Blomstervandring

Markerna vid torplämningen Stenåsen har genomgått en del restaureringar de senaste åren. Slätterhävden har återupptagits och nu ska ännu mer mark öppnas upp. Följ med på en vandring och titta på ängsväxterna. Kaffe finns på plats, men ta med eget tilltugg till fika.

OBS! Det är ca 1 km att gå genom skogen från vägen till torplämningen.

Tid: 30 juni, kl 18.30-ca 21.00

Plats: Stenåsen, Hagfors

Kostnad: Gratis

Frågor: Maria Sundqvist, LSTS

Anmälan: Senast 22 juni till LSTS reception

Lieslätter

På planeringsstadiet finns två kurser i lieslätter. När denna tidning går i tryck är inte detaljerna kring kurserna klara än.

Du som vill delta kontaktar Niklas för mer information. Mer information kommer även att finnas på länsstyrelsens hemsida.

Tid: Preliminärt mitten av juli

Kostnad: Gratis

Frågor: Niklas Wahlström, LSTS

Anmälan: Senast 1 juli till LSTS reception

Erfarenhetsgrupp om ogräsbekämpning i ekologisk odling

Första träffen är i fält. Vi tittar på aktuella ogräs på gården, diskuterar ogräskonkurrens i olika grödor, samt tar upp ogräsbekämpning och maskiner med mera.

Andra träffen är på sal, då vi tar upp olika åtgärder och metoder mot ogräs. Vi reder ut frågeställningar och tar upp erfarenheter från deltagarna.

Tid: Två träffar/plats. Fältträffar under vecka 27 och träffar på sal i höst

Plats: Säffle, Ölme och ytterligare plats efter önskemål

Kostnad: 300 kr exkl moms för båda träffarna

Anmälan: Daniel Hedeås, LSTS

Underhåll och reparation av murade byggnader

På planeringsstadiet finns också en kurs i underhåll och reparation av murade ekonomibyggnader. Vi kommer att gå igenom vanliga skador, hur de förebyggs och hur de åtgärdas när de väl uppstått. Kurserna leds av Per Zackrisson från Svensk Byggtradition, som har mångårig erfarenhet av arbete med traditionell byggteknik.

När denna tidning går i tryck är inte alla detaljer kring kursen klara. Du som är intresserad av att delta kontaktar Sara för mer information.

Max 12 deltagare

Tid: 7-8 augusti

Plats: Tasebo, Arvika

Kostnad: 650 kr inkl moms

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 28 juli till LSTS reception

Timmerlagning

Praktisk reparation av timmerbyggnader. Vi reparerar en timrad ekonomibyggnad och diskuterar samtidigt byggnadshistoria, virkeskvalité, redskap, hantverkskunskap och byggnadsteknik. Kurserna leds av timmerman Robert Lindgren.

När denna tidning går i tryck är inte alla detaljer kring kursen klara. Du som är intresserad av att delta kontaktar Sara för mer information.

Max 16 deltagare

Tid: 14-15 augusti, kl. 10.00-16.00

Plats: Preliminärt i södra delarna av länet

Kostnad: 800 kr inkl moms

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: senast den 4 augusti till LSTS reception

Plöjning med häst

Vi lär oss grunderna i att plöja med häst, både teoretiskt och praktiskt. Vi lär oss hur redskapen fungerar, hur selen ska sitta och får praktisk övning. Vilken dag kursen hålls beror lite på mark- och väderförhållanden, men det blir en lördag eller söndag, prel i mitten-slutet av september. Kursledare är Per Karlsson, som är körlärare på Lillerud.

Max 10 deltagare

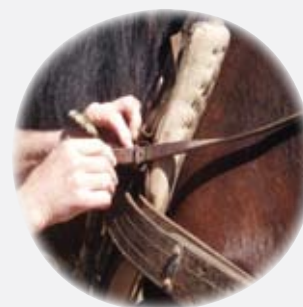
Tid: en dag under hösten

Plats: prel. i Munkfors

Kostnad: 300 kr exkl moms

Frågor: Maria Sundqvist, LSTS

Anmälan: Senast 1 sept till LSTS reception

Lär dig mer!

Beskärning och växtkännedom

Två veckors teoretisk och praktisk kurs i beskärning av park- och prydnadsträd, fruktträd, bärbuskar samt prydnadsbuskar. I kursen ingår även växtkännedom. Kursen vänder sig till lantbrukare och landsbygdsföretagare med intresse för och möjlighet till att utföra entreprenaduppdrag inom trädgårdssektorn.

Max 12 deltagare

Tid: 19-23 okt och 2-6 nov, kl 8.30-15.40

Plats: HS, Ventilgatan 5, Karlstad

Kostnad: 2 500 kr exkl. moms

Frågor: Per Brunström / Tord Näslund, HS

Anmälan: Senast 9 okt till HS växel

Trädgårdsskötsel och underhåll

Fem dagars kurs i trädgårdsskötsel och underhåll. I kursen ingår ämnena biologi och växtens funktion, ogräshandling, plantering och etablering av trädgårdsväxter, klimat, mark och jord, gödsling och kalkning, grönytor och växtskydd. Kursen vänder sig till lantbrukare och landsbygdsföretagare med intresse för och möjlighet till att utföra entreprenaduppdrag inom trädgårdssektorn.

Max 12 deltagare

Tid: 17-18 nov och 24-26 nov kl 8.30-15.40

Plats: HS, Ventilgatan 5, Karlstad

Kostnad: 1 000 kr exkl. moms

Frågor: Per Brunström / Tord Näslund, HS

Anmälan: Senast 6 nov till HS växel

Projekt Skafferiet – kurser hösten 2009

Information om projekt *Skafferiet*, ett värmländskt resurscentrum för utveckling av småskalig livsmedelsproduktion, finns på Hushållningssällskapets webbplats www.hush.se/s

Där hittar du också mer detaljerad information om våra kurser efterhand.

Charkkurs - grund

Grundkurs i charktillverkning under ledning av charkspecialisten Jürgen Körber från Bayern.

Kursen ger grunderna i hantverksmässig charkförädling och man går bl.a. genom köttkvalitéer, charktillverkning och olika konserveringsmetoder.

Max 10 deltagare

Tid: vecka 44

Plats: Tullholmsgymnasiet, Karlstad

Kostnad: 1100 kr exkl moms

Frågor: Stig Emilsson/Margareta Edsgård, HS

Anmälan: senast 25 september till HS Växel

Finstyckning av lamm

Under en dag går vi igenom finstyckning av lamm teoretiskt och praktiskt.

Deltagarna ges möjlighet att praktiskt delta i styckningen.

Max 8 deltagare

Tid: Under november, en dag

Plats: Lindås Lamm i Väse

Kostnad: 650 kr exkl moms

Frågor: Margareta Edsgård/Stig Emilsson, HS

Anmälan: Senast i oktober till HS Växel

Seminarieiserie, småskalig livsmedelsförädling, för nystartare, 6 träffar

Med start den 22 augusti kommer vi att arrangera en seminarieiserie för nystartare och intresserade av småskalig livsmedelsförädling.

Serien består av sex träffar som behandlar affärsplan, ekonomi, livsmedelslagstiftning, egenkontroll och marknadskommunikation. Byggnader och inredning av livsmedelslokaler tas upp och två studieresor ingår.

Max 12 deltagare

Tid: Dagtid under hösten

Plats: HS, Ventilgatan 5d, Karlstad

Kostnad: 1400 kr exkl moms

Frågor: Margareta Edsgård/Stig Emilsson, HS

Anmälan: senast 10 augusti till HS Växel

Rökning med vedeldad rök

Lär dig att röka i vedeldat rökeri!

Vi går genom rökning i teorin och använder sedan våra kunskaper praktiskt när vi röker olika chark- och köttprodukter och tittar på och smakar av resultatet.

Max 10 deltagare

Tid: Två dagar i oktober

Plats: Ej klart

Kostnad: 1100 kr exkl moms

Frågor: Margareta Edsgård/Stig Emilsson, HS

Anmälan: HS Växel

Posttidning B

Länsstyrelsen Värmland
651 86 KARLSTAD

Som mottagare av denna tidning finns Du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen i Värmlands län

Glöm inte att rapportera och märka dina nötkreatur!

Rapportering till CDB, journalföring och öronmärkning är mycket viktigt om man vill undvika sanktioner vid en kontroll.

Det behövs bara en liten miss för att man ska få sanktion. Om ett djur tappat båda sina öronmärken eller om man missat att rapportera till CDB eller journalföra ett djur får man sanktion på sina EU-stöd. Efter att EU-kommissionen för två år sedan granskade Sverige, infördes regler som innebär att man nu inte får ha några fel alls om man ska klara sig utan sanktion. Det absolut vanligaste felet är att man missat att rapportera in uppgifter till CDB.

Sommaren 2008 infördes ett så kallat tyst medgivande. Det innebär att de fel eller uppgifter som ska ändras efter en djurkontroll kommer att ändras automatiskt 10 dagar efter att du fått kontrollresultatet. En annan nyhet är att även djur som inte är utförda ur stalljournalen påverkar tvärvillkorsbesluten med sanktion som följd. Vid en djurkontroll kontrolleras samtliga djur 12 månader tillbaka i tiden.

Petra Umeland
054-19 72 14

Tänk på att djur som lämnar produktionsplatsen ska föras ut ur stalljournalen i tid.

TÄNK PÅ

Du måste föra in händelser (födelse, inköp, försäljning, slakt eller flytt) i en godkänd stalljournal. Senast sju dagar efter en händelse måste rapportering till CDB göras.

Djuren ska vara märkta med två öronbrickor. Om öronbrickorna tappats eller blivit oläsliga ska de ersättas med nya märken. Kalvar har man 20 dagar på sig att märka och efter att man märkt dem har man sju dagar på sig att rapportera in dem till CDB.

Vid byte av adress

Vårt adressregister för tidningen Utsikt ändras vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar oss förändringar per brev till: Länsstyrelsen i Värmlands län, Katarina Zeplien, 651 86 Karlstad, tel 054-19 70 54 eller e-post katarina.zeplien@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsens tidning för lantbrukare i Värmland

Utgivare: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD
Utkommer med 4 nummer per år. **E-post:** varmland@lansstyrelsen.se

Ansvarig utgivare: Malin Eliasson 054-19 72 12

Redaktion: Emma Andersson, Roger Bergqvist, Malin Eliasson,
Maria Sundqvist, Petra Umeland, Niklas Wahlström

Formgivning: Katarina Zeplien

Foto: Länsstyrelsen Värmland, Yngve Karlsson

Illustration Miljömål: Tobias Flygar

Tryck: Elanders Sverige AB **Papper:** Multiart silk, **Upplaga:** 5 100 ex, **Publ nr:** 2009:5

